

**Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**  
**Erzincan University Journal of Social Sciences Institute**

**2022-15(2)- E-ISSN-2148-9289**

**OSMANLI DEVLETİ'NDE BİR FRANSIZ MİSYONER OKULUNUN KURULUŞ  
SÜRECİ: SAINT-BENOIT (1360-1804)**

The Establishment of a French Missionary School in the Ottoman Empire:

Saint-Benoit (1360-1804)

**İBRAHİM COŞKUN**

*Araştırma Görevlisi, EBYU İlahiyat Fakültesi*  
*Research Assistant, EBYU Faculty of Divinity*  
*İbo2957@gmail.com*  
*Orcid: 0000-0001-8968-1508*

**Atf/©:** Coşkun, İbrahim (2022). Osmanlı Devleti'nde Bir Fransız Misyoner Okulunun Kuruluş Süreci: Saint-Benoit (1360-1804), *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 15, Sayı 2, ss. 200-214

**Citation/©:** Coşkun, İbrahim (2022). Osmanlı Devleti'nde Bir Fransız Misyoner Okulunun Kuruluş Süreci: Saint-Benoit(1360-1804), *Erzincan University Journal of Social Sciences Institute*, Year 15, Issue 2, pp.200-214

**Makale Bilgisi / Article Information:**

**Makale Türü-Article Types :** *Araştırma-Research*  
**Geliş Tarihi-Received Date :** *09.11.2022*  
**Kabul Tarihi-Accepted Date :** *26.12.2022*  
**Sayfa Numarası-Page Numbers:** *200-214*  
**Doi :** *10.46790/erzisosbil.1201688*

**Notlar/Notes**

Bu çalışma, tarafımızca hazırlanan “XIX. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Saint-Benoit Lisesi: 1804-1914” adlı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir

**Yazar(lar), herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.**

**Turnitin/Ithenticate/İntihal ile İntihal Kontrolünden Geçmiştir**

**Screened for Plagiarism by Turnitin/Ithenticate/İntihal**

**NC ile lisanslıdır**

# OSMANLI DEVLETİ'NDE BİR FRANSIZ MİSYONER OKULUNUN KURULUŞ

## SÜRECİ: SAINT-BENOIT (1360-1804)

The Establishment of a French Missionary School in the Ottoman Empire:

Saint-Benoit (1360-1804)

İBRAHİM COŞKUN

### Öz:

Misyonerler birçok tarihi araştırmanın konusu olmuştur. Osmanlı Devleti'nde de faaliyet gösteren misyonerler özellikle eğitim alanında öne çıkmışlardır. Batılı devletlerin himayesinde hareket eden misyonerler, bu devletlerin Osmanlı'dan elde ettiği imtiyazları etkin bir şekilde kullanmışlardır. Bu suretle Osmanlı topraklarında birçok okul, hastane, yetimhane ve muhtelif hayır kurumları ihdas etmişlerdir. Bunlar içerisinde bilhassa Fransız misyonerlerin açtığı okullar öne çıkmaktadır. Bu okulların en eskilerinden biri de Saint-Benoit'tir. Varlığı XIV. yüzyıla dayanan Saint-Benoit, XVI. yüzyılda Fransa himayesine girmiş ve manastırdan mektebe ve XIX. yüzyılın başı itibarıyla de modern bir liseye dönüşmüştür. Kurum ayrıca Fransız misyonerlerinin doğu faaliyetlerinin merkezi olması hasebiyle ayrıca önem arz etmektedir. Çalışmamızda Fransız misyoner arşivleri ışığında Saint-Benoit'in doğuşundan liseye dönüşümü ele alınmıştır. Bunun yanında Başbakanlık Osmanlı Arşivi ve Fransızca kaynak eserler de konuyu aydınlatmak amacıyla kullanılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Misyoner, Osmanlı Devleti, Saint-Benoit, Yabancı Okullar.

### Abstract:

Missionaries have been the subject of many historical studies. Missionaries operating in the Ottoman Empire were especially prominent in the field of education. Acting under the auspices of western states, the missionaries effectively benefited from the privileges these states obtained from the Ottoman Empire. In this way, they established many schools, hospitals, orphanages and various charitable institutions in Ottoman lands. Among these, the schools opened by French missionaries stand out in particular. One of the oldest of these schools is Saint-Benoit. Saint-Benoit, which dates back to the XIVth century, came under French patronage in the XVIth century and transformed from a monastery to a school and then to a modern high school by the beginning of the XIXth century. The institution is also important as it was the center of the eastern activities of French missionaries. In our study, the transformation of Saint-Benoit from its birth to high school is examined, according to the French missionary archives. In addition, the Ottoman archives of the First Ministry and French source books were also used to shed light on the subject.

**Keywords:** Missionaries, Ottoman Empire, Saint-Benoit, Foreign Schools

## GİRİŞ

Misyonerler, Hristiyanlığı yaymak için hem dünya çapında hem de Osmanlı Devleti'nde aktif rol oynamışlardır. Bunlar içerisinde Fransız misyonerleri öne çıkar. Himayesinde bulunan Katolik misyonerler, Ortodoks gayrimüslim tebaa ile sürekli bir rekabet içerisinde olmuş ve kendi nüfuzlarını arttırmak adına Osmanlı topraklarında çeşitli kurumlar inşa etmişlerdir. Bu kurumların başında ise eğitim kurumları gelmektedir. Eğitimin gerektiğinde etkili bir güce dönüşmesinden dolayı Osmanlı coğrafyasında XIX. yüzyılda misyonerlerin kurdukları okulların sayısı da bir hayli artmıştır.

Misyoner okulları içerisinde eski tarihe sahip eğitim kurumlarından birisi Saint-Benoit Lisesi'dir. XIV. yüzyıla kadar dayanan geçmişi ile Saint-Benoit, ilk dönemlerinde manastır olarak çeşitli Hristiyan cemaat ve tarikatlarının idaresine tanıklık etmiştir. XVI. yüzyılda Fransa ile Osmanlı Devleti'nin yakınlaşması sonucu Fransa'ya verilen imtiyazlar kapsamında Saint-Benoit manastır ve kilisesinin tasarrufu Fransa'ya verilmiştir. Bu tarihten günümüze kadar kurum Fransızların himayesinde kalmıştır. XVII ve XVIII. yüzyıllarda Cizvit misyonerlerinin elinde bulunan Saint-Benoit, XVIII. yüzyılın sonu itibarıyla Lazarist misyonerlerin kontrolüne geçmiştir. İlk yılları ile Cizvitler döneminde bir kilise ve iptidaî düzeyde dinî eğitim veren mektep hüviyetini aşamayan Saint-Benoit, Lazarist misyonerlerin girişimleriyle modern bir liseye dönüşmüş ve daha sonra kurulan birçok misyoner okuluna örneklik teşkil etmiştir. Bu anlamda, manastırdan kiliseye ve buradan da liseye geçiş süreçlerini yaşamıştır. Ayrıca Saint-Benoit, Fransız misyonerlerin doğudaki bütün misyonerlik faaliyetlerinin de merkezi olmuştur. Bu durum kuruma ayrıca bir önem kazandırmaktadır. Fransız misyonerler, özellikle XIX. yüzyıl boyunca Fransa'nın himayesi altında elde ettikleri imtiyazları etkili bir şekilde kullanmışlar ve bu sayede Saint-Benoit'in şöhreti gün geçtikçe artmıştır.

Bu çalışma, temel olarak Lazarist arşiv belgelerini ve Fransız kaynaklarını kullanarak Saint-Benoit'in XIV. yüzyılda ortaya çıkışından XIX. yüzyılın başında modern bir liseye dönüşmesine kadarki tarihi süreci aydınlatmaya çalışmaktadır. Bu vesileyle Paris'te Lazarist arşivinde bulunan Lazarist misyoner tarihi ile ilgili yazma eserler ve belgeler ışığında Saint-Benoit'in kuruluşu, gelişimi ve farklı hizipler hakimiyetinde geçirdiği değişimlerini ele almaktadır. Konunun daha iyi şekilde anlaşılması adına bilhassa Fransızca kaynak eserlerden hareketle Fransız misyonerlerin vasıfları, çalışma sahaları ve yöntemlerine değinmektedir. Osmanlı Devleti ile ilgili kısımlarda ise Türkçe literatür ile Osmanlı Arşivi'ndeki belgeleri kaynak olarak kullanmaktadır.

### XIV-XVII. YÜZYILLARDA SAINT-BENOIT (1360-1584)

1204 yılında İstanbul, IV. Haçlı Seferleri esnasında Haçlılar tarafından yağmalanmış ve Bizans'ın yerine Latin devleti kurulmuştu (Ostrogorsky, 2015:386). 60 yıl kadar İznik taraflarına çekilen Bizans idarsi, 1261 yılında İstanbul'u Latinlerin elinden geri aldı (Demirkent, 1992:239). Bizans'ın İstanbul'a tekrar hâkim olmasının ardından, İstanbul'da bulunan Ceneviz kolonileri de Galata bölgesine yerleştirildi. 1352 senesine gelindiğinde Cenevizliler, Galata'daki yerlerini günümüzdeki Tophane'den Kasımpaşa'ya kadar genişletip surlarla çevirerek Galata bölgesinin tamamına hâkim oldular ve bölgede bulunan eski yapı ve kiliseleri onardılar (C.M., Droulez, Sanit-Benoit:7). Saint-Benoit'in varlığına da ilk olarak bu dönemde rastlamaktayız. Papa V. Urbanus (1362-1370) döneminde Galata'da bulunan *Sainte-Marie de la Miséricorde* kilisesinin yanında harap halde bulunan Saint-Benoit manastırı, Cenevizliler tarafından tekrar ihya edildi (Marmara, 2006:34). 1427 yılında kilisenin yanına Saint-Benoit manastırının tekrar inşa edildiği de bize ulaşan bilgiler arasındadır. Bu bilgi, 1871 yılına kadar manastırın girişinde asılı bulunan mermer levhadaki Latince şu ifadelerle dayanmaktadır:

*“Ad honorem dei et sanctissimae visitationis virginis mariae, et beatissimi patris nostri benedicti. Hoc monasterium fundatum fuit MCCCCXXVII, die XII maii, tempore beatissimi domini nostri, Martin V. Bu manastır, Tanrı'nın en kutsanmış Efendimiz V. Martin zamanında Tanrı'nın ve Babamızın en kutsanmış olan Kutsal Bakire Meryem adına 12 Mayıs 1427'de kurulmuştur.”*  
(C.M., Droulez, Sanit-Benoit:8)

Yine bu sırada Papa V. Martin (1417-1431), Bizans topraklarına gönderdiği temsilcisi Francesco Spinola aracılığıyla Saint-Benoit'i Papalığa bağlı bir manastıra dönüştürmüştür. Bu vesileyle Papalık temsilcisi Spinola, manastıra Fransiskan rahiplerini yerleştirmiştir (C.M., Droulez, Sanit-Benoit: 8). Bu tarihten itibaren Saint-Benoit'te icra edilen dini ritüeller, Papalığın tayin ettiği farklı hiziplere mensup rahipler tarafından yerine getirilmiştir. 24 Ekim 1450 yılında ise yine Papalığın isteği doğrultusunda

Saint-Benoit manastırına Benedikten rahipler gönderilmiştir (C.M., Droulez, Sanit-Benoit: 8). Ancak 1453 yılında İstanbul Osmanlılar tarafından fethedilince rahiplerin Saint-Benoit'teki görevlerine son verilmiştir (Jean-Baptiste, 1903:50). Bu süre zarfında Saint-Benoit'te 19 Benedikten misyoner görev yapmıştır.

Tablo1: Saint-Benoit Manastırında Görev Yapmış Benedikten Rahipler (C.M., Droulez, Sanit-Benoit:9)

1. Dom Nicolas Maineti	10. Dom François Benivetti
2. Dom Antoine de Roca	11. İspanyol kökenli Dom Ambrise
3. Dom Placide de Podio	12. İspanyol kökenli Dom Auguste
4. Dom Benoit de Cherio	13. Dom Jacques de Péra
5. Dom Ludovic Patenario	14. Dom Baptiste de Aste
6. Dom Jean de Gavio	15. Dom Basile de Combone
7. Dom Jérôme Gabone	16. Dom Bartelemey de Casali
8. Dom Grégoire Alevanic	17. Cenova'lı Dom Paphnuce
9. Dom Bernard de Sicile	18. İtalyan kökenli iki keşiş

Benediktenlerin ardından Saint-Benoit manastırına Dominiken rahipler gönderilmiştir. Dominiken tarikatı, kilise tarihinde önemli bir yere sahiptir. 1215 yılında kurulan Dominiken tarikatı, Vatikan'a birçok Papa ve önemli din adamı yetiştirmiştir. Dominikenler, Fransa'da Jacobin adıyla da tanınmaktadırlar (Moreau, 1901:298). Ancak bu rahiplerin Saint-Benoit'e yerleşmesi vekaleten olmuştur. Manastır gelirlerinin üçte birini Benedikten rahiplerine vermek şartıyla Dominikenler Saint-Benoit'e yerleşmiştir (Belin, 1984:235). Bir müddet sonra bu iki cemaat arasında çıkan anlaşmazlıklar nedeniyle manastır tekrar Fransisken rahiplerin kontrolüne verilmiştir (C.M., Droulez, Sanit-Benoit:10).

Kanuni Sultan Süleyman döneminde Fransa'nın elde ettiği kapitülasyonlar vesilesiyle Osmanlı topraklarında bulunan Katolik Hristiyanların ve kurumlarının koruyucusu olma hakkını elde eden Fransa Devleti, Saint-Benoit'i de himayesine almıştır. Bu kapsamda Saint-Benoit de Fransa Büyükelçiliğinin tasarrufuna verilmiş ve Fransa Kralı tarafından "Chapelle Royale" Kraliyet Şapeli unvanını almıştır (Belin, 1984:236). Bu tarihten sonra gerek Dominiken gerekse Fransisken olmak üzere Fransız büyükelçileri Saint-Benoit'e uygun gördükleri rahipleri atamışlardır. Bu rahipler, 1583 yılında Fransız Cizvit misyonerlerinin Saint-Benoit'e gelişine kadar burada görev yapmışlardır (C.M., Droulez, Sanit-Benoit:10). İstanbul'un fethinden Cizvitlerin gelişine kadar geçen 130 yıllık süreçte Saint-Benoit'te görev yapan rahipler kurumsal bir eğitim vermekten ziyade sadece dini ritüelleri yerine getirerek kilisenin işleyişi, ayinler, kutsal gün ve bayram etkinlikleri gibi faaliyetlerle meşgul olmuşlardır. Bunun yanında bu keşişler manastırda da kendi inançlarına göre yani Katolik mezhebine göre yaşantı sürerek çoğunluğu Ortodoks olan Osmanlı gayrimüslimleri içerisinde varlıklarını korumaya çalışmışlardır. Saint-Benoit'te düzenli eğitim faaliyetleri Cizvit misyonerlerinin göreve gelmesiyle mümkün olabilmektedir. Zira Cizvit misyonerleri, kurum olarak diğer misyoner cemaatlerine göre daha teşkilatlı bir yapıya sahipti. Öyle ki, Cizvit cemaatinden birkaç yüzyıl önce kurulan Benedikten ve Dominiken tarikatları, sistemli bir yapıya sahip olmayan ve sadece manastır hayatıyla ilgilenen bir anlayış takip etmişlerdir.

### **CİZVİTLER DÖNEMİNDE SAINT-BENOIT (1584-1783)**

*La Compagnie de Jésus* olarak da bilinen Cizvit cemaati 1534 yılında *Saint Ignace de Loyola* tarafından Paris'te kurulmuştur (Belin, 1984:298). Kuruluşundan sadece 50 yıl sonra Cizvitlerin 21 farklı bölgede 110 merkezi ve 5 bin civarında mensubu bulunmaktaydı (C.M., Droulez, Sanit-Benoit:12). XVI. yüzyılda Fransa'nın kapitülasyonlar çerçevesinde St-Benoit'i himayesine almasıyla, birçok Katolik Hristiyan din adamı İstanbul'a gelmeye başlamıştır. Bunlar içerisinde çok olmasa da Cizvit misyonerleri de bulunmaktaydı. Böylece, Saint-Benoit'te birçok farklı Katolik hizip bir arada bulunmuştur. Zamanla bu gruplar arasında pek çok anlaşmazlık ortaya çıkmıştır. Çıkan problemler üzerine Papa XIII. Gregoire (1572-1585), Pierre Cedulini'yi Papalık temsilcisi sıfatıyla teftiş için İstanbul'a göndermiştir. Cedulini, İstanbul'a geldikten sonra Galata bölgesinde yaşayan Katolik Hristiyanlar hakkında Papalığa bir rapor

hazırlamıştır. Bu rapora göre, bölgede bulunan Hristiyanlara ait 12 kilisenin harap halde olduğu ve kötü durumda olan Hristiyan halkın, Cizvit rahiplerini İstanbul'a davet ettiğini bildirmiştir (Mutlu, 2015:1). Ayrıca François Belin, İstanbul'daki Hristiyanların durumunu şöyle ifade etmektedir:

*“Daha sonra, bazı raporlara göre sayısı sadece 17 aile olan ve gittikçe azalan Pera ve Galata Hristiyanları Papa'ya Cizvit Cemaatinden birkaç rahip gönderilmesi hususunda talepte bulunmaya karar verdiler. Bu iş için Germoles Baronu, Fransa Büyükelçisi M. de Germiny ve Venedik Balyozu Morsini'yi aracı kıldılar. Ricaları kabul olundu.”* (Belin, 1984:237)

Galata Hristiyanlarının bu talebi, Papa XIII. Gregoire ve Fransa Kralı tarafından kabul edilmiş ve 24 Ağustos 1584 tarihinde Saint-Benoit Cizvitlere verilmiştir. Cizvitlerin Saint-Benoit'teki ilk müdürü Jules Mancinelli adındaki Cizvit rahibi olmuştur (Dilan, 2004:34-35). Bu tarihten itibaren Saint-Benoit, 1783 yılında başka bir Fransız misyoner cemaati olan Lazaristlerin gelişine kadar Cizvit rahiplerinin kontrolünde kalmıştır. Cizvitler Jules Mancinelli önderliğinde, Onorio Caze, Mauricio Timpanizza, Martino ve Francesco olmak üzere toplamda 5 kişi olarak 1583'te İstanbul'a gelmiştir. Saint-Benoit'in idaresini ele alan Cizvitler, burada ilk iş olarak manastırın yanına bir mektep açmışlardır (Polvan, 1952:79). Bu okul daha çok çocuklara yönelik din eğitimi veren bir mektep olsa da bazı öğrenci velileri de ders almak için Saint-Benoit'e gelmeye başlamış ve hatta bazı papaz ve rahipler bile Cizvit misyonerlerinden özel dersler almıştır (Belin, 1984:239). Böylece, dar bir çerçevede olsa da Saint-Benoit'te ilk sistemli eğitim faaliyetinin başladığını söyleyebiliriz. Cizvitlerin yürüttüğü eğitim çalışmaları, İstanbul'da meydana gelen yangınlar nedeniyle zaman zaman sekteye uğramıştır. 1686, 1696 ve 1731 yıllarındaki İstanbul yangınlarında, Saint-Benoit yanmış ve her defasında tekrar inşa edilmiştir. Bu yangınlar içerisinde Saint-Benoit'e en çok zarar veren 1731'deki yangın olmuştur (C.M., Droulez, Saint-Benoit:36). Misyonerlerin aktardığına göre yangından sonra neredeyse baştan inşa edilen Saint-Benoit, Galata'daki diğer kilise ve manastırlar içerisinde en muazzamı haline gelmiştir.

Cizvitler misyonerleri Galatalı Katolik Hristiyanlara eğitim vermenin yanında misyonerlik faaliyetlerini de icra etmişlerdir. Saint-Benoit doğudaki misyoner faaliyetlerinin merkezi (Şişman, 2006:121) olarak kullanan Cizvitlerin bu derslerine, Katolik olmayan Hristiyan cemahtan ve özellikle Ermenilerden büyük rağbet olmuştur. Öyle ki, Cizvit misyonerlerinin faaliyetleri sonucu Ermeniler içerisinde ciddi bir Katolik grup teşekkül etmeye başlamıştır. Ahmed Refik bu durumu şöyle ifade etmiştir:

*“Nihayet Katoliklik, asırlardan beri Fransa ve Papa vasıtasıyla Türkiye'yi zayıf düşürmeye ve Türk idaresinden sıyrılmaya çalışmış olan Ermeniler üzerinde dinî ve tarihi silinmez bir nişane olarak kaldı.”* (Refik , 1340:276)

Bu doğrultuda Saint-Benoit'te gerçekleştirilen dini ayinlere Latinler, Rumlar ve Ermeniler katılmakta ve bu ayinler Türkçe, İtalyanca ve Fransızca yapılmaktaydı. Ayrıca kendilerini kiliseye adanmış genç Ermeni keşişlere Papazlık eğitimi verilmekteydi (Belin, 1984:265). Cizvitler bu faaliyetlerine 1773 yılında Papa XIV. Clément (1769-1774) tarafından kurumları lağvedilene kadar devam etmişlerdir (Belin, 1984:270). Saint-Benoit, Cizvitler idaresinde Osmanlı topraklarında açılan ilk Fransız misyoner okulu olarak da daha sonra açılan misyoner okullarına model olmuştur (Günay, 2004:198). Bu dönem zarfında Saint-Benoit'te toplam 23 Cizvit rahibi müdür olarak görev yapmıştır.

Tablo 2: Saint-Benoit'te Görev Almış Cizvit Müdürler (C.M., Droulez, Constantinople:41)

1. Jules MANCİNELLİ	1583-1586
2. François MONTBOÏSSIER de CANİLLAC	1609-1623
3. Laurent D'AURİLLAC	1623-1627
4. Antoine PERRİN	1627-1628
5. Denis GUİLLER	1628
6. İsaac D'AULTRY	1628-1637

7. François MARTİN	1637-1652
8. Nicolas de Sainte GENEVİEVE	1652-1666 +1680
9. Nicolas VABOİS	1666-1669 +1886
10. François GÜİLLY	1686-1696
11. François BRACONNİER	1696-1706
12. Charles LEMAİRE	1701-1709
13. Jacques PORTİER	1710-1716
14. Jean-Louis de BOİSSY	
15. Jacques BOURGNON	1721-1726
16. Adrien VERSEAU	1727-1730
17. Jean Bpe GRESSET	1730-1737
18. Marc-Antione CHARROT	1734-1751
19. Dominique MONTFORT	1742 +1751
20. Joseph de REALS	1745-1748
21. Jean Bte LAMBLEE	1752-1760
22. François MARİE BOUCHY	1753-1770
23. Maurice GAUDİNOT	1770-1783

### SAINT-BENOİT'İN LAZARAİST MİSYONERLERE GEÇİŞİ (1773-1783)

Cizvit cemaati, Papa XIV. Clement (1769-1774) tarafından 21 Haziran 1773 yılında resmi olarak lağvedilmişse de esasında Fransa'daki oluşumları 1763'te dağıtılmıştır. Fransa Kralı XV. Louis (1715-1774) döneminde Cizvitlerin bazı uygulamalarından rahatsız olan devlet ve din adamlarının baskıları sonucu Cizvitlerin Fransa içerisindeki faaliyetlerine son verilmiştir. Aynı şekilde 1767'de de İspanya ve Napoli krallığından da çıkarılmışlardır. Ancak Papalık nezdinde lağvedilmeleri 1773 yılını bulacaktır (C.M., Droulez, Sanit-Benoit:42). Cizvitler, kurumları lağvedilmiş olsa da doğudaki faaliyetlerine devam ettirmişlerdir. Ancak birçok farklı kalemden elde ettikleri gelirler kesildiğinden maddi olarak sıkıntı içerisindeydiler (Fouqueray, 1925:370). Bu sebeple farklı cemaatlerden yardım arayışına girmişlerdir. Öte yandan Cizvitlerin lağvedildiği haberi İstanbul'a ulaşınca Saint-Benoit'in idaresi Kırım konsülü Pierre Ruffin'e (1742-1824) devredilmiştir (Déhérain, 1936:246). Cizvitlerin yeri dolduruluncaya kadar Pierre Ruffin, Saint-Benoit'le yakından ilgilenmiştir.

*“Saint-Priest Kontu (M. Pierre Ruffin) on yıl boyunca bütün enerjisini doğudaki misyonları elde tutmak için harcadı. Roma Propaganda merkezine ve Bahriye Bakanlığına gönderdiği mektuplarda bu meselenin hem dini hem de ekonomik gerekliliğini vurgulamaktaydı.”* (C.M., Droulez, Sanit-Benoit:42)

Misyonerlerin, Katoliklik adına doğuda yürüttüğü faaliyetler, Fransa'nın Akdeniz havzasındaki gerek denizcilik gerekse ticari çıkarlarına fayda sağladığından, bu konu Fransız devlet adamları tarafından önemle takip edilmekteydi. Bu devlet adamlarından biri de İstanbul'da bulunan Fransız Büyükelçisi M. François Emmanuel-Guignard de Saint-Priest'dir (1735-1821) (Saint-Priest, 1877:5). Compte de Saint-Priest olarak da bilinen Priest, bu bağlamda birçok bakanlık ve Roma Propaganda Kurumu<sup>1</sup> ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu görüşmeler sonucunda elde ettiği destek ile Lazarist cemaatinin başkanı M. Etienne Jacquier ile görüşmüştür (Hippolyte, 1863:766). Lazaristler, devralmaları hususunda kendilerine teklif edilen bu müesseselerin borç içerisinde olduğunu bildiklerinden teklife pek sıcak

bakmamışlardır. Öyle ki, Fransa Hükümeti ile 1778 yılına kadar devam bu görüşmeler esnasında Priest, Lazaristleri ikna edebilmek adına 24 defa bizzat Lazarist merkezini ziyarete gitmiştir (C.M., Droulez, Sanit-Benoit:42). Uzun süren bu yoğun görüşmeler sonucunda Lazaristler, Saint-Benoit'in Cizvitlerden kalan borçlarının ödenmesi şartıyla 1780 yılında teklifi kabul etmişlerdir (Polvan, 1952:105). Lazaristler, teklifi kabul etmiş olsalar da ilk olarak İstanbul'da bulunan Saint-Benoit manastırı, kilisesi ve mektebini teftiş etmek amacıyla kendi misyonerlerinden birini müfettiş olarak göndermeyi şart koşmuşlardır. Bu doğrultuda Lazaristlerin Cezayir misyonunun başkanı M. Viguier (1783-1797) İstanbul'a gitmek üzere müfettiş olarak görevlendirilmiştir. Fransa Kralı ve Papalığın da onayı ile 1783 yılında M. Viguier İstanbul'a gitmiştir (C.M., Droulez, Sanit-Benoit:42).

### **SAINT-BENOIT'TE İLK LAZARİSTLER (1783-1797)**

M. Viguier, gerekli onayları aldıktan sonra 1783 yılında İstanbul'a gelmiştir. Bu görev kapsamında kendisine Papalık makamından "Papalık Valisi", Lazarist başkanı tarafından da "Visiteur" unvanları tevcih edilmiştir.<sup>ii</sup> Ayrıca Saint-Benoit'i Cizvitlerden devralabilmek için kendisine farklı makamlardan üç mektup verilmiştir. Bu mektuplardan ilki, 23 Aralık 1780 tarihli Fransa Kralının Lazaristleri, Cizvitlerin yerine getirdiğine dair iradesidir. İkincisi, 22 Kasım 1782 tarihli Papalığın Lazaristlere verdiği onay mektubudur. Üçüncüsü ise, Ocak 1783 tarihli bizzat Fransa Kralı tarafından verilen ve misyonerlerin uyması gereken kuralları içeren 12 maddelik bir nizamnameden müteşekkildir (Archives C.M. Cah. IX, Che. I, Turquie). Kendisine bütün doğu misyoner faaliyetlerinin sorumluluğu verilen Viguier, İstanbul'a gelirken yanına 17 Lazarist misyoner daha almıştır. Bunların bir kısmını Selanik, İzmir, Nakşa, Santorin, Şam, Trablus, Antoura (Lübanan Dağı bölgesi) ve Halep'te Cizvitlerden devraldıkları misyon merkezlerine dağıtmıştır. Yanında sadece üç misyoner olduğu halde 19 Temmuz 1783'te İstanbul'a gelmiştir (C.M., Droulez, Constantinople:39). Lazaristler, İstanbul'a geldiklerinde ilk olarak Fransız Büyükelçisinin yanına giderek yeni görevleri ile ilgili evrakları yetkili makamlara sunmuşlardır. Akabinde Viguier, büyükelçinin aracılığı ile geçici olarak Saint-Benoit'i yönetmekte olan Cizvit rahibi Delenda'dan Saint-Benoit'i devralmıştır. Bununla beraber Lazaristler düzenlerini kuruncaya kadar Cizvit rahibi Delenda'yı yıl sonuna kadar görevinde bırakmıştır. Böylece M. Pierre François Viguier, 19 Temmuz 1783 itibariyle Lazarist misyoner cemaatinin ilk Saint-Benoit yöneticisi ve Papalık Valisi olarak resmen görevine başlamıştır.

Lazaristler Saint-Benoit'te göreve başladıktan sonra birtakım sıkıntılarla karşılaşmışlardır. Bunlardan ilki Cizvitlerden kalan borç meselesiydi. Zira 1773 yılında M. Ruffin'in Saint-Benoit'te yapmış olduğu incelemeler neticesinde 27.348 kuruş olarak gösterilen paranın aksine kurumun parası olmadığı gibi borcu bulunmaktaydı. Viguier ise, Fransa'dan gelirken yanında sadece 24.000 Frank getirebilmişti (C.M., Droulez, Sanit-Benoit:45). Binaların bakımıyla ilgilenmek isteyen Viguier, yeterli parası olmadığından gerçekleştirmek istediği tadilatları yapamadı. Fransa'daki Lazarist misyon merkezinden talep ettiği yardımlar da karşılıksız kaldı. Zira Fransa'da Hükümet, dinî cemaatlere yapılan bazı yardımları kesmişti. Mali anlamda sıkıntıya giren Viguier, kuruma gelir kaynağı oluşturabilmek için birçok yol denedi. İlk olarak manastırın bahçesinde bulunan meyve ağaçlarını söküp yerine daha iyi gelir elde edeceğini düşündüğü yasemin ağaçları ektirdi. Ayrıca Türk diline hâkim olduğundan dört ciltlik bir Türkçe gramer kitabı yazarak bastırdı. Ancak hiç birisinden beklediği geliri elde edemedi ve kaleme aldığı kitapların çoğunu bastıramadı (Danjou, 2008:26). Viguier'in karşılaştığı bir diğer problem yeterli sayıda personelinin olmamasıydı. Misyoner sayısının az olması, misyon işlerini sekteye uğratmaktaydı (Polvan, 1952:105). Bu nedenle Viguier, misyoner kadrosunu genişletmek için Selanik'ten M. Alexis Damade, Nakşa adasından M. Pontius Dejan ve Elein'i İstanbul'a getirtti. Lazaristlerin karşılaştığı ve belki de onları en çok meşgul eden bir diğer problem ise İstanbul'un kozmopolit yapısı olmuştur. Zira İstanbul'da, sadece Hristiyanlar arasında bile birçok farklı grup mevcuttu. Bunlar, İstanbul Katolik Latin cemiyeti, Ortodoks Rum Patrikliği, Gregoryen Ermeniler, Katolik Ermeniler, Bulgarlar, Keldâniler, Mârûniler gibi farklı kilise, mezhep ve görüşe sahip birçok Hristiyan cemaat bulunmaktaydı. Her biri kendi faaliyetlerini yürütmek ve diğer cemaatlerin mensuplarını kendi tarafına çekmek için mücadele etmekteydi. Öyle ki, 1788 tarihinden itibaren Papalık Propaganda Kurumuna özellikle Rumlar tarafından Lazaristler aleyhinde çok sayıda şikâyet mektubu gitmekteydi. Viguier, bütün bu olumsuzluklar ve karşılaştığı zorluklar sebebiyle istifa etmek istemişse de hem Lazarist merkezinden hem de Papalıktan olumsuz cevap almıştır.

Ancak Lazarist misyonerleri uğraştıracak asıl problem 1789'da Fransız İhtilalinin gerçekleşmesi oldu. Zira Viguier dahil çoğu misyoner Kraliyet taraftarıydı ve yeni kurulan cumhuriyeti tanımamaktaydılar. Ayrıca, İstanbul'da en büyük destekçilerinden biri olan Fransız büyükelçisi Choiseul Gouffier (1784-1792) Cumhuriyetçilerin baskısına dayanamayarak 1792 yılında İstanbul'dan ayrılarak Rusya'ya sığınmıştı (Pingaud, 1887:255). Bütün bunların yanı sıra Fransa'da sayıları on binleri bulan din adamlarına ve dinî cemaatlere karşı ciddi baskılar uygulanmaktaydı.<sup>iii</sup> 1789-92 yılları arası din adamları ve dinî cemaatlerin imtiyazlarını iptal eden bir dizi kararname çıkartılmıştır (Deries, 1929:5). Osmanlı Devleti ise, ihtilalin gerçekleştiği ilk yıllarda ılımlı bir siyaset takip ederek tarafsızlığını korumuştur (Yorulmaz, 2000:699). Viguier'i meşgul eden en büyük sorun ise Saint-Benoit'in kime ait olduğu meselesiydi (Danjou, 2008:27). Kraliyete sadık olduğundan, Saint-Benoit'i Cumhuriyetçilere terk etmek istemiyordu. Bundan dolayı kurumu Avusturya himayesine sokmaya bile çalışmıştır (C.M., Droulez, Saint-Benoit:47). 1795'e geldiğinde ise olayların seyri değişecektir. Osmanlı Devleti, Fransa Cumhuriyetini tanımış (Yorulmaz, 2000:699) ve Fransa, Cumhuriyetin ilk büyükelçisi olarak Aubert-Dubayet'i (1796-1802) İstanbul'a göndermişti. Büyükelçi, İstanbul'a geldikten sonra misyonerlerden Cumhuriyete bağlılık yemini istemiş ancak Viguier, bu isteği reddedince Saint-Benoit'ten çıkarılmıştır (C.M., Droulez, Saint-Benoit:48). Viguier'in Saint-Benoit'ten çıkarılmasının ardından Saint-Benoit'in idaresi kısa süreliğine eski Cizvit rahibi Delenda'ya verilmiştir (Polvan, 1952:105). Bütün bu olumsuzluklar ve baskılara rağmen, ihtilal sonrasında Fransız dinî cemaatleri ve tarikatları sarsılmışsa da değişikliğe uğramadan faaliyetlerine devam etmişlerdir (Mutlu, 2005:140).

### SAINT-BENOIT LİSESİ'NİN KURULUŞU (1802-1804)

Viguier'in Saint-Benoit'ten ayrılmasından iki yıl sonra idareyi elinde bulunduran Cizvit rahibi Delenda, Fransız büyükelçisi Aubert du Bayet'in baskıları sonucunda görevinden uzaklaştırıldı. Delenda'nın yerine ise Şam'da görev yaptıktan sonra İstanbul'a gelen Lazarist misyoner M. Antoine Renard Saint-Benoit'in başına getirildi. Böylece iki yıl aradan sonra Saint-Benoit, 1797'de tekrar Lazaristlerin kontrolüne geçti (C.M., Droulez, Constantinople:55). Ancak iki asır boyunca ellerinde bulunan St-Benoit'in, Lazaristlerin eline geçmesini hazmedemeyen bazı Cizvit Papazları ve diğer Latinler, Renard aleyhinde faaliyetlerde bulundular (Dilan, 2004:65). İlk olarak Renard'ı Fransız Büyükelçiliğine şikâyet ettiler. Buradan sonuç alamayınca bu sefer Bâbîâli Drogmanı (tercümanı) Alexandros İpsilanti'den (1725-1805) yardım istediler.<sup>iv</sup> Ancak bütün çabaları Fransız Büyükelçisi Aubert du Bayet'in ölmesiyle boşa çıkmıştır. Zira Aubert du Bayet'in ardından göreve eski Kırım Konsülü Ruffin getirilmişti. Ruffin ise Lazaristlerin dostu olduğundan Renard'a sahip çıkmıştır (C.M., Droulez, Constantinople:58).

Saint-Benoit'in idare meselesi hallolduktan sonra daha büyük bir problem ortaya çıktı. 1798'de Fransa'nın Mısırı işgal etmesi üzerine Osmanlı-Fransız ilişkileri gerildi. Nitekim 2 Eylül 1798'de Osmanlı Devleti, Fransa'ya resmen savaş ilan etti (Sarıkaya, 218:457). İki devlet arasında diplomatik ilişkilerin askıya alınmasıyla Osmanlı topraklarında bulunan bütün Fransız yetkilileri tutuklandı (BOA. C. HR, nr. 7611). Ruffin, Yedikule'ye hapsedilirken Renard ve diğer misyonerler günümüzdeki Fransız Sarayına (Fransız Elçilik binası) kapatıldılar. Bu durumu fırsat bilen Latin cemiyeti üyeleri, Bâbîâli'ye müracaat ederek, 36 akçe (yaklaşık olarak 6.000 Frank) karşılığında Saint-Benoit'in kendilerine tahsisini talep etmişlerdir.<sup>v</sup> İstedikleri fermanı elde eden Latinler, 20 Eylül 1798'de Saint-Benoit'e yerleşmiştir (BOA, HH, nr. 1470/50). Lazarist misyonerlerin Saint-Benoit'e tekrar girebilmeleri savaş sonuna kadar mümkün olamadı. 1802 yılında imzalanan Amiens Barış Antlaşmasından sonra diplomatik ilişkilerde normalleşme süreci başladı (Karal, 2017:46). Bu antlaşmayla her iki taraf da savaştan önceki hakların geri verilmesini taahhüt etmiştir (Rainero, 1998:303). En önemlisi ise Fransa'nın eski kapitülasyonlarını geri alması olmuştur (BOA, HH, nr. 11/354). Bu işle ilgilenmek için Fransa adına Ruffin görevlendirilirken Osmanlı Devleti için de İbrahim Besim Efendi ve Seyyid Ali Efendi görevlendirilmiştir (Kontente, 2018:103). Anlaşmanın ardından Sultan III. Selim tarafından verilen bir ferman ile Saint-Benoit tekrar Lazaristlere verilmiştir (BOA, HH, nr. 170/7223). Saint-Benoit'i geri aldıktan sonra Renard, yeniden kurumun yönetici ve müdürü olmuştur (C.M., Droulez, Saint-Benoit:54). Ancak buna karşın kendisine Papalığın valilik unvanı verilmemiştir. Onun yerine eski Cizvit rahiplerinden M. Damade Papalık Valisi (Prefet Apostolique) olarak atanmıştır. Bu olay üzerine Renard, İstanbul'u terk etmeyi düşünse de kısa bir zaman sonra M. Damade İran'a gidince bu düşüncesinden vazgeçmiştir (C.M., Droulez, Constantinople:69).



Bundan sonra Renard, 1802'den 1804'e kadar St-Benoit'in bakımıyla ilgilenmiş ve binayı eğitim-öğretim için hazır hale getirmiştir. Tarihler 15 Mayıs 1804'ü gösterdiğinde Saint-Benoit, gerçekleştirilen ayınların ardından Renard önderliğinde Kolej olarak açılmış ve eğitime başlamıştır (Droulez, Histoire de Saint-Benoit:58). Ancak, İstanbul'da çıkan yangınlar ve veba salgınları nedeniyle kısa süre sonra eğitime ara verilmiştir. 26 Kasım 1806'da çıkan yangın sonucunda okulun yatakhanesinin bir kısmı yanmış ve tekrar inşa edilen yatakhane için 100 bin Frank harcama yapılmıştır. Giderlerin karşılanması için Napolyon'dan da yardım alınmıştır (Oeuvres des Ecoles d'Orient, 1857-1861:2). Böylece Saint-Benoit, Lazarist misyonerler tarafından 1804 yılında lise hüviyeti kazanmış oldu. 1812-1831 yılları arasında yine veba yüzünden kapanan Saint-Benoit bunun dışında eğitime aralıksız devam etmiştir (Polvan, 1952:106).

Lazarist kaynaklarında verilen sayılara göre, 1804 yılında açılan Liseye sadece 12 öğrenci kayıt yaptırmıştır. Ancak bu öğrencilerin, Galata'nın önde gelen soylu ailelerin çocukları olduğu belirtilmiştir. Buna göre bu soylu aileler, Alleon, Crespın, Glavany, Thingir, Cingria, Salzani ve Wartaliti aileleridir. Bunun bir sonucu olarak 1806 yılında okulun öğrenci sayısı 60'a ulaşmıştır (Droulez, Histoire de Saint-Benoit:59). Lazaristler, Saint-Benoit'te Fransız eğitim modelini uygulamaya çalışmışlardır. Ancak Fransa'da da İhtilalden beri birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da yeni reformlar yapılmaktaydı. Özellikle Napoléon döneminde eğitimin neredeyse her alanında reformlar yapılmış ve eğitim tek çatı altında toplanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda 1802 yılında yeniden oluşturulan liseler de tekrar reforma uğramıştır (Condette, 2006:59). Görüldüğü üzere Fransa'da da aynı dönemde oturmuş bir eğitim sistemi henüz bulunmamaktaydı. Dolayısıyla Fransız Lazarist misyonerlerin Saint-Benoit'te uygulamaya çalıştıkları eğitim planı da başlangıçta oldukça sınırlı kalmıştır. Bu kapsamda Okulun kütüphanesinde Renard önderliğinde başlayan dersler, din dersleri, Fransızca, Latince ve fen bilimlerinden oluşmaktaydı (Droulez, Histoire de Saint-Benoit:59). XIX. yüzyıl boyunca sürekli olarak değişim ve gelişim gösteren Saint-Benoit Lisesinde, Fransızca klasik eğitimin temel dili olarak kalmış ve farklı entik gruplardan oluşan öğrencilerin iletişim dili olmuştur (De La Rallaye, 1894:184).

## SONUÇ

XIV. yüzyılda Galata'da Cenevizliler sayesinde ortaya çıkan Saint-Benoit, XVI. yüzyılda Fransa himayesine girmiş ve Cizvit rahiplerinin kontrolüne geçmiştir. Basit bir manastır olarak faaliyet göstermekte iken Cizvitler, burada bir de mektep kurmuş ve bu mektep sayesinde Osmanlı topraklarında sayısı az olan Katolik Hristiyanların varlığını devam ettirmeye çalışmışlardır. Özellikle Ortodokslara karşı yürütülen bu mücadelede Saint-Benoit, Katolikler için önemli bir merkez haline gelmiştir. XVIII. yüzyılın sonunda Cizvit cemaatinin dağıtılmasıyla göreve yine bir Fransız misyoner cemaati olan Lazaristler getirilmiştir. 1783 yılında Saint-Benoit'e yerleşen Lazarist misyonerler, XX. yüzyılın sonuna kadar burada faaliyetlerine devam etmişlerdir. Lazaristlerin bu kurum bünyesinde en önemli ve ilk sayılabilecek icraatı Saint-Benoit'i lise hüviyetine kavuşturmak olmuştur. Lazaristlerin Saint-Benoit'te uyguladıkları eğitim programları da Fransa'daki programlar örnek alınarak oluşturulmuş ve Lisesinin diploması 1844'ten itibaren Fransa liselerine denk sayılmıştır. Lisenin eğitim programlarına zamanla bankacılık, muhasebecilik ve farklı dil programları da eklenerek okula devam eden öğrenciler için Osmanlı ülkesinde rahat iş bulma imkânı sağlanmaya çalışılmış ve bu vesileyle Galata bölgesinde bulunan Lise, çevredeki gayrimüslim tebaa tarafından çokça rağbet edilen bir müessese haline gelmiştir. Bunun yanında bölgedeki soylu ailelerin, çocuklarını bu okula göndermesi okulun itibarını ayrıca arttırmış ve Saint-Benoit Lisesi daha sonra açılacak birçok misyoner okuluna model olmuştur. Böylece Lazaristler, Cizvit misyonerlerinin başlattığı eğitim hareketini bir ileri seviyeye taşıyarak, Saint-Benoit'i hem modern anlamda eğitim veren bir okula hem de Katolik anlayışına hizmet eden önemli bir misyoner merkezine dönüştürmüşlerdir. Bu vesileyle, Fransız misyonerler XIX. yüzyıl boyunca eğitim faaliyetleri kapsamında, elde ettikleri imtiyazları istedikleri ölçüde kullanarak pek çok okul açmışlardır (Haydaroglu, 1990:14). Bunun sonucunda II. Abdülhamid dönemine gelindiğinde bu okulların sayısı 250'ye ulaşmış (Mutlu, 2005:142) ve Fransızcanın etkisi her geçen gün artarak Osmanlı Devleti'nde dönemin hakim dili olmuştur (Mutlu, 2012:109). Saint-Benoit'te yürütülen eğitim faaliyetlerinin yanında kurum, önemli bir misyoner merkezi olmuş ve Osmanlı Devleti'nin farklı bölgelerinde bulunan Lazaristlere ait her kurum, idari açıdan Saint-Benoit yönetimine bağlı olarak faaliyet göstermiştir. Bu idari yapıya binaen Saint-Benoit, XX. yüzyılın başına kadar Lazaristlerin doğudaki misyonerlik faaliyetlerinin merkez üssü olmuştur. Katolik anlayışına hizmet eden Lazarist misyonerler hem

Papalığın hem de Fransa'nın desteği ile Osmanlı Devleti içerisinde nüfuz sahibi olan Ortodoks Rum Patrikhanesine karşı sürekli mücadele etmiş ve zamanla devlet bünyesinde güç ve itibarlarını artırarak Osmanlı-Fransız siyasi ilişkilerinde oldukça etkili olmuşlardır.

Misyonerler ve misyoner kurumları hakkında yapılacak çalışmalarda, tek bir kurum baz alınarak çalışılmasının daha etkili olacağı kanaatindeyiz. Çalışılacak konunun ana kaynaklarına ulaşarak yapılacak çalışma, mesele ile ilgili farklı bir bakış açısı sunacaktır. Zira misyoner okulları veya kurumlarının faaliyetleri sadece eğitim alanı ile sınırlı değildir. Ayrıca, zihinlerde oluşan misyoner imajından farklı olarak bu kişiler ve cemaatlerin Müslümanlardan ziyade Ortodoks Hristiyanlara yönelik faaliyet gösterdikleri görülmektedir. Dolayısıyla konunun, genelden ziyade özel bir kurum çevresinde ele alınmasının daha faydalı olacağı kanaatindeyiz.

## REFERENCES/KAYNAKÇA

- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA).
- BOA, C. HR, nr. 7611.
- BOA, HH, nr. 170/7223.
- BOA, HH, nr. 1470/50.
- BOA, HH, nr. 11/354.
- Archives Lazarist C.M. (Congrégation de la Mission).
- SB (Saint-Benoit), Arthur Droulez: Histoire du Collège de Saint-Benoit/Mission des Lazaristes à Constantinople.
- Cahier IX: Chemise I, Turquie, Documents Pour l'Histoire XVIII-XIXs.
- Belin, F.-A. (1984). *Histoire de la Latinité de Constantinople*. Paris: A. Picard et Fils.
- Condette, J.-F. (2006). *Les Recteurs d'Académie en France de 1808 a 1940* (Cilt I. La Formation d'une Elite Administrative au Service de l'Instruction Publique). Paris: Institut National de Recherche Pédagogique.
- d'Almeida, F. (2002). Propagande, Histoire d'un Mot Disgracie. *Mots le Language Politique*, s. 137-148.
- d'Almeida, F. (2002). Propagande, Histoire d'un Mot Disgracié. *ENS Editions*, 137-148.
- Danjou, Y. (2008). *Histoire du Lycee Saint-Benoit*. İzmir: Hürriyet Matbaası.
- De La Rallaye, L. (1894). *Eugène Boré; Supérieur Général da la Congrégation de la Mission et Des Filles de la Charité*. Orléans: Imprimerie G. Morand.
- Déhérain, H. (1936). La Vie de Pierre Ruffin, Orientaliste et Diplomate (1742-1824). *Echo d'Orient*, 35(182), s. 246-248.
- Demirkent, I. (1992). Bizans. *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*, VI, 230-244.
- Deris, L. (1929). *Les Congrégations au Temps de Napoléon*. Paris: Félix Alcan.
- Dilan, H. B. (2004). *Türk-Fransız İlişkilerinde Saint-Benoit Lisesinin Misyonu*. Edirne: Trakya Üniversitesi Rektörlüğü.
- Fouqueray, H. (1925). *Histoire de la Compagnie de Jésus en France: des Origines a la Suppression (1528-1762)* (Cilt V). Paris: Bureaux des Etudes.
- Guliday, P. (1921). The Sacred Congregation de Propaganda Fide (1622-1922). *The Catholic Historical Review*, 6(4), s. 478-494.
- Günay, T. (2004). *Misyoner Örgütleri ve Misyoner Faaliyetleri*. Ankara: Ankara Ticaret Odası ATO.
- Haydaroğlu, İ. P. (1990). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Okullar*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

- Hippolyte, H. (1863). *Dictionnaire des ordres religieux, ou Histoire des ordres monastiques, religieux et militaires et des congrégations séculières de l'un et de l'autre sexe, qui ont été établies jusqu'à présent Tome II.* (M.-L. Badiche, Dü.) Paris: Abbé Migne.
- İnstiut Français d'Etudes Anatoliennes İFEA. (tarih yok). *Les Capucins Français a Saint-Louis (1628-1999).* İstanbul: Obs Urb 1200.
- Jean-Baptiste, P. (1903). *La France Au Dehors, Les Missions Catholiques Française au XIXeme Siècle* (Cilt I). Paris: Librairie Armond Colin.
- Karal, E. Z. (2017). *Osmanlı Tarihi Cilt V.* Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Kontente, L. (2018). *Les Français du Levant Dans le Tourmente de la Revolution (1789-1814) Les Echelles de la Mer Egée.* İstanbul: Libra Kitap.
- Marmara, R. (2006). *Bizans İmparatorluğu'ndan Günümüze İstanbul Latin Cemaati ve Kilisesi.* (S. ÖZEN, Çev.) İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Moreau, G. (1901). *Revue Universelle: Année 1901.* Paris: Librairie Larousse.
- Mutlu, Ş. (2005). *Osmanlı Devleti'nde Misyoner Okulları.* İstanbul: Gökkuşbu.
- Mutlu, Ş. (2012). Osmanlı İmparatorluğu'nda Misyonerlik : Kişiler, Kurumlar, İlişkiler. *Bilim Sanat Vakfı Bülten*(80).
- Mutlu, Ş. (2015). İstanbul'da Faaliyet Gösteren Yabancı Misyoner Okulları. *Büyük İstanbul Tarihi, IX*, 192-204.
- Oeuvres des Ecoles d'Orient. (1857-1861). *TOME I.* Paris: Librairie Classique d'Eugene Belin.
- Ostrogorsky, G. (2015). *Bizans Devleti Tarihi.* (F. İŞILTAN, Çev.) Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Pingaud, L. (1887). *Choiseul-Gouffier: La France en Orient Sous Louis XVI.* Paris: Picard.
- Pizzorusa, G. (2014). Le Monde et/ou l'Europe: La Congrégation de Propaganda Fide et Politique Missionnaire du Saint-Siège (XVII. siècle). *İnstiue d'Hisyoire de la Réformation*(35), s. 29-48.
- Polvan, N. (1952). *Türkiye'de Yabancı Öğretim* (Cilt I). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Rainero, R. (1998). Napoléon et la Grande Stratégie Diplomatique en Orient: La Première Mission d'Horace Sébastiani Dans l'Empire Ottoman (1801-1802). *Cahier de la Méditerranée*, 57, 289-305.
- Refik , A. (1340). Türkiye'de Katolik Propagandası. *Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası*, 14(82), 257-276.
- Saint-Priest, C. d. (1877). *Memoires sur l'Ambassade de France en Turquie et sur le Commerce des Français en Levant.* Paris: Ernest Leroux.

- Sarıkaya, H. (218). Mısır'ın İşgali (1798-1801) Karşısında Osmanlı İdaresi. M. Ünver, & M. Tanrıverdi içinde, *Birinci Dünya Savaşı Odağında Tarih Boyunca Savaş* (s. 447-475). İstanbul: Hiper Yayın.
- Şişman, A. (2006). *XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devletinde Yabancı Devletlerin Kültürel ve Sosyal Müesseseleri*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Uçarol, R. (2010). *Siyasi Tarih 1789-2010*. İstanbul: Der Yayınları.
- Yorulmaz, Ş. (2000). Osmanlı-Fransız İlişkileri Çerçevesinde Osmanlı Topraklarında Açılan Fransız Kültür Kurumları ve Bunların Meşruiyet Kazanması (19. Yüzyıl - 20. Yüzyıl Başları). *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM*, XI(11), 697-768.

## EXTENDED SUMMARY

The missionaries were the main pioneers of Christianity and strove to spread their faith in the Ottoman Empire as well as in the most remote places of the world. Among them, the French missionaries were undoubtedly the most influential. Catholic preachers under the auspices of France waged an endless battle against the orthodox subjects of the Ottoman Empire and created various institutions to expand their own political domain. One of these institutions was Saint-Benoit. Founded in the 14th century, Saint-Benoit was initially a monastery and was run by several Christian congregations and sects such as the Dominican, Fransiscan and Benedictine. A marble epitaph on the main jamb of Saint-Benoit's church indicates the exact date of construction of the monastery -1427-. Maintained by these sects until 1583, Saint-Benoit came into the possession of the Jesuits from that date. The Jesuits came to Saint-Benoit on the request of the Catholic families of Galata. When the Jesuits arrived in Saint-Benoit, their first task was to establish a religious school for the children of the Christian families in the area. Soon after, the parents of Christian children also began to attend classes. Even some priests took classes from Jesuit missionaries. Thus, the Jesuits began to increase their influence and a Catholic group began to form, especially among Armenians. However, the Jesuit community was suppressed by the Papacy and the King of France in 1773. From then on, all the establishments held by the Jesuits in the Ottoman territories were seized and entrusted to another French congregation, the Lazarists. Ceded to the Lazarists in 1783, Saint-Benoit remained under the control of these missionaries until the end of the 20th century. The Lazarists continued their educational and missionary activities, despite the French Revolution of 1789, the French invasion of Egypt in 1798, and the destructive disasters of Istanbul such as fires and plague. The Lazarists' greatest achievement at Saint-Benoit was to transform the school into a modern high school. Functioning as the seat of religious propaganda in the East, Saint-Benoit proved to be a model for many others. With the opening of these schools, the French influence in the Ottoman Empire in the 19th century increased day by day and became the dominant language of the time.

In this study, we briefly discussed the process from the emergence of Saint-Benoit in the XIVth century to its transformation into a modern high school at the beginning of the XIXth century. In order to get a different perspective, we mainly used Lazarist archival documents and French sources to analyze the historical process. We believe that it would be more effective to study a specific institution rather than a general one. Moreover, a study based on the main sources of the subject, will provide a better result.

## SONNOTLAR

---

<sup>i</sup> Papalık Propaganda Kurumu, İtalyanca *Propaganda Fide*, Fransızca *Propagande de la Foi* olarak bilinmektedir. Hristiyan ülkesi olmayan bölgelerde görev yapan Katolik misyoner kurumlarının yargı anlamında bağlı olduğu bir organizasyondur. 1622 yılında Papa XV. Grégoire (1621-1623) döneminde kurulmuştur (Pizzorusso, 2014:29), (Guliday, 1921:478).

<sup>ii</sup> “Prefet Apostolique” ve “Visiteur” kelimeleri dilimizde henüz kavramsallaşmadığından Prefet Apostolique (Papalık Valisi) unvanını “Vali”, Visiteur (Ziyaretçi) unvanını ise “Müfettiş” olarak tercüme ettik. Bununla birlikte farklı bir vazifeyi tavsif eden ikinci bir Prefet Apostolique unvanı daha mevcuttur. Bu unvan, Papalığın kendi bünyesinde çalışan propaganda görevlilerini ifade etmektedir. Dolayısıyla, Lazaristlerin Prefet Apostolique’leri ile Papalık görevlilerinin Prefet Apostolique’leri, mahiyet ve çalışma sahaları birbirinden farklılık arz etmektedir (d’Almeida, 2002:137).

<sup>iii</sup> Fransız ihtilalinin gerçekleştiği sırada Fransa’da 27.000 civarında din adamı ve 3000 civarında ev/ibadethane/mabet bulunmaktaydı (Deris, 1929:3).

<sup>iv</sup> Frenerli Soylu Rum İpsilanti ailesinden olan Alexandors İpsilanti 1774 ile 1788 yılları arasında Eflak ve Boğdan’da beylik görevi yapmıştır. Çoğunlukla Yunan isyanının önemli figürlerinden olan ve kendisi ile aynı ismi taşıyan torunu ile karıştırılmaktadır.

<sup>v</sup> Burada Latin cemaatinden kasıt, İstanbul’da yaşayan yerli Katolik Latinlerdir.